

DARÜLFÜNUN ÖĞRENCİLERİNİN BALKAN SAVAŞI EYLEMLERİ VE EDİRNE SEYAHATI

Emre Dölen*

Sadrazam Küçük Said Paşa'nın (1840-1914), 16 Temmuz 1912'de istifası üzerine Gazi Ahmed Muhtar Paşa (1839-1919) sadrazamlığa getirilmiştir. Yeni hükûmet 22 Temmuz 1912'de yaptığı ilk toplantısında, 25 Nisan 1909'dan beri süregelen sıkıyönetimin kaldırılmasını ele almış ve sıkıyönetim 24 Temmuz 1912'den itibaren kaldırılmıştır. Sıkıyönetimin kaldırılması üzerine gösteriler için ortam oluşmuş ve Ekim ayının ilk haftası içinde üç gösteri yapılmıştır. Bunlardan ikisi doğrudan doğruya Darülfünun öğrencileri tarafından düzenlenmiştir. Diğer ise İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından düzenlenmiş olup, öğrenciler de bu gösteriye katılmıştır. Bu gösteriler, Balkan devletlerinin Türkiye ile savaşa hazırlanmasına karşılık hükûmetin hareketsiz kalması ve gereken önlemleri almaması üzerine düzenlenmiş ve iktidarı kaybetmiş olan İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından yönlendirilmiştir.¹

Öğrenci eylemleri

Harb Mitingi (3 Ekim 1912) : Darülfünun öğrencilerinin Heyet-i Murahhasası [Temsilciler Kurulu] 2 Ekim 1912 gecesi toplanarak ertesi gün bir gösteri düzenlemeye karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda 3 Ekim 1912 sabahı Darülfünun Konferans Salonu'nda toplanan öğrenciler, Müdür Muavini Sadık Bey'in yaptığı bir konuşmanın ardından "Darülfünun Hukuk, Edebiyat, Riyaziyat, Tıp ve sair şubeler ile Mekteb-i Mülkiye talebesi, önde Darülfünun'a mahsus büyük bayrak olduğu ve her şube kendine ait bayrağı hamil bulunduğu [taşıdığı] halde Darülfünun'dan çıkmışlar ve doğruca Harbiye Nezâreti'ne gitmişlerdir." [İkdam, 4 Ekim 1912]. Burada, Müsteşar Fuad Paşa ile görüşerek "harbin ilânını rica" eden öğrenciler "Yaşasın harb" diye bağırarak Maarif Nezâreti'ne ve ardından Bab-ı Âli'ye gitmişler ve burada da yetkililere savaş isteklerini tekrarlamışlardır. Ardından Padişah'ı görmek üzere Yıldız Sarayı'na yönelmişler ve Dolmabahçe Sarayı önlerinde kendilerini karşılayan Talât Bey (sonradan Paşa, 1874-1921) destekleyici bir konuşma yapmıştır. Ardından Yıldız Sarayı'na gidilmiş ve Sultan Reşad (V.Mehmed, 1909-18 arasında hüküm sürmüştür) pencereden öğrencilere seslenmiş ve Darülfünun Müdür-i Umûmîsi Sait Bey ile iki öğrenciden oluşan bir heyeti huzura kabul ederek

başarılar dilemiştir. Daha sonra Beyoğlu'na çıkan öğrenciler İngiltere Sefareti önüne gelerek "Yaşasın İngiltere" diye tezahürat yaptıktan sonra dağılmışlardır.²

Müzaheret Mitingi (4 Ekim 1912) : Doğrudan doğruya İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından düzenlenmiş olan bu mitinge çok sayıda Darülfünun öğrencisinin de katıldığı anlaşılmaktadır. Toplantı 4 Ekim 1912 günü Sultanahmet Meydanı'nda başlamış, İttihat ve Terakki adına Talât Bey'in, Türk Ocağı ve Türk Yurdu adına Yusuf [Akçora] Bey'in konuşmalarından sonra Fatih'in türbesi ziyaret edilerek Padişah'ı görmek üzere Dolmabahçe Sarayı'na gidilmiştir. Daha önce Padişah, göstericilere görüneceğini ve onlara kolaylık sağlamak için Dolmabahçe Sarayı'na ineceğini gösteriyi yönetenlere bildirmiştir. Dolmabahçe Sarayı'nın bahçesinde yapılan konuşmaların ve tezahüratın ardından Sultan Reşad pencereye çıkmış, ancak niçin savaş istediklerini kendisine anlatmak isteyen heyeti kabul etmemiştir.³

Bab-ı Âli Nümayişi (7 Ekim 1912) : Ekimin ilk haftasında basın, siyasal partiler, halk ve Darülfünun öğrencileri tarafından "Yaşasın Harb" çığlıkları atılıp bu yönde yazılar yazılıp gösteriler yapılırken, 6 Ekim 1912 günü Gazi Ahmed Muhtar Paşa Hükûmeti, Balkan devletleri ve büyük devletlerin istekleri doğrultusunda 1880 tarihli Vilâyetler Kanunu'nun 23. maddesi uyarınca Rumeli'de ıslahât yapılmasına karar vermiş ve bu kararını açıklamıştır. Hükûmetin Balkan devletlerine savaş açmak yerine Rumeli'de ıslahât yapma yolunu seçmesi üzerine, bu karara karşı hızla kamuoyu oluşturulmaya başlanmıştır. Darülfünun Hukuk Şubesi öğrencilerinden Yusuf imzası ile *Tanın* gazetesinde 7 Ekim 1912 günü yayınlanan "Davet" başlıklı çağrı ile Talebe-i Hukuk Cemiyeti üyeleri Darülfünun Talebe Cemiyeti ile görüşmelerde bulunmak üzere Talebe-i Hukuk Cemiyeti Kulübü'nde toplantıya çağırılmıştır. Aynı gün, *Tanın* gazetesinde yayınlanan başka bir çağrı ile de Mekteb-i Mülkiye'nin tüm öğrencileri okulda toplanmaya davet edilmiştir. Bu çağrılar sonucunda öğrenciler 7 Ekim 1912 günü Zeynep Hanım Konağı'ndaki Darülfünun Konferans Salonu'nda toplanmışlardır. Durumu öğrenen Maarif Nezâreti, Müsteşar Salih Zeki Bey'i (1864-1921) Darülfünun'a göndermiş ise de, öğrenciler yatışmamıştır.

Öğrenciler, Sadaret makamına bir telgraf çekerek yabancı etkilerle girilen ve vatanın zararına olan ıslahât girişimlerinden vaz geçilmesini ve acilen cevap beklediklerini bildirmişlerdir. Çekilen telgrafa cevap gelmemesi üzerine topluca Bâb-ı Âli'ye gitmeye karar vererek yürüyüşe geçmişlerdir. Yürüyüşe halktan da çok sayıda katılım olmuş ve "Yaşasın harb ve kahrolsun

* Prof.Dr., Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Analitik Kimya Anabilim Dalı, Haydarpaşa-İstanbul.

¹ Yücel Aktar, *İkinci Meşrutiyet Dönemi Öğrenci Olayları (1908 – 1918)*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990, s. 83 – 97.

² Yücel Aktar : s. 84 – 87.

³ Yücel Aktar s. 87 – 88.

23'ncü madde" sloganlarıyla hükümetin toplantı halinde olduğu Bâb-ı Âli'nin avlusuna gelmiştir. Öğrenciler, görüşmek için Sadrazam Gazi Ahmed Muhtar Paşa'yı dışarıya çağırılmışlardır. Bu sırada dışarı çıkan Nafia Nâzırı Salih Paşa (1864-1939), Sadrazamın meşgul olduğunu, ancak üç kişilik bir heyeti kabul edebileceğini ve öğrencilerin isteklerine bu yolla cevap vereceğini söylemiştir. Bunun üzerine, gösteriyi yönetenlerden *Tanin* gazetesi yazarı Aka Gündüz [Enis Avni]'nin teşvikiyle, göstericiler "Mutlak çıkacak, isteriz, çıkmaz ise girer çıkartırız" diye bağırmağa başlamışlar, güvenliği sağlamak üzere çağrılan askerlere sevgi göstereceğini bulunmaları üzerine askerler de olaya seyirci kalmışlardır. Topluluğun Bab-ı Âli'nin camlarını kırmaya başlaması üzerine önce Bahriye Nâzırı Mahmud Muhtar Paşa ve ardından da babası Sadrazam Gazi Ahmed Muhtar Paşa dışarı çıkarak öğrencilerle konuşmak zorunda kalmışlardır.

Hükümet mensupları tarafından, iktidarı kaybetmiş olan İttihat ve Terakki'nin yeniden iktidarı ele geçirmek için yaptığı tahriklerin eseri olarak değerlendirilen bu gösterinin iki sonucu olmuştur. Hükümet bir yandan geri adım atarak Rumeli'de ıslahât kararı almış olmakla birlikte, konunun "henüz tedkik ve müzakere edilmekte" olduğunu açıklamak zorunda kalmış ve öte yandan da aynı akşam sıkıyönetim ilân etmiştir. Sıkıyönetim gösterileri yasakladığı için, bu gösteri öğrenci olaylarının sonucusu olmuş, gösteriyi düzenleyenler tutuklanmış ve yargılanmak üzere Divan-ı Harb-i Örfî [Sıkıyönetim Mahkemesi]'ne sevk edilmişlerdir.⁴

Balkan Savaşı ve Edirne⁵

Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ, Osmanlıları Balkanlardan çıkartarak bu toprakları paylaşmak amacıyla aralarında bir ittifak kurmuşlar ve savaşa hazırlık için 30 Eylül 1912'de seferberlik ilân etmişlerdir. Sırbistan'ın 8 Ekim'de savaş ilân etmesi, Bulgar ve Sırp kuvvetlerinin 16 Ekim'de sınırı geçmesi üzerine, Osmanlı Devleti bu dört devlete karşı 17 Ekim 1912'de savaş ilân etmiştir. Bulgar taarruzu karşısında Osmanlı ordusu hızla Çatalca'ya doğru geri çekilirken, Edirne garnizonu bu çekilmeye yardımcı olduktan sonra 25 Ekim günü Edirne kalesine dönmüş ve ertesi gün, Bulgar ordusu Edirne'yi kuşatmaya başlamıştır.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın başlaması üzerine Edirne çevresinde toprak tabyalar inşa olunmuş, ancak bunlar Rus işgali sırasında önemli ölçüde tahrib edilmişti. 1912 yılı başlarında, Edirne çevresindeki bu istihkâmlar

yeniden ele alınmış ve güçlendirilmeye çalışılmıştı. Balkan Savaşı başladığında, Edirne'de Şükrü Paşa (1857-1916) komutasında 52 597 subay ve er ile 159 000 sivil bulunmaktaydı. Osmanlı Devleti, 21 Kasım'da mütareke teklif ettiyse de, ileri sürülen koşullar çok ağır olduğundan görüşmeler 3 Aralık tarihine kadar sürdü. Sonunda anlaşmaya varılarak Londra'da barış görüşmelerine başlandı. Barış görüşmelerinin 21 Ocak 1913'de kesilmesi üzerine 3 Şubat 1913 günü savaş yeniden başladı. Edirne'nin savunması çetin kış koşulları altında sürdü ve 25 Mart'ta başlayan Bulgar taarruzunun ardından 26 Mart 1913'de Edirne teslim oldu. Esir Türk subayları Sofya ve Filibe'ye götürülürken erler de Sarayıçi'nde toplandı. 160 gün süren Edirne kuşatması sırasında ordu büyük kayıplar verdiği gibi ağır kış koşulları, açlık ve salgın hastalıklar nedeniyle sivil halk da çok yıprandı. Sarayıçi'nde toplanan Türk esirler de açlık nedeniyle ağaç kabuklarını yemek zorunda kaldılar ve burada da büyük kayıplar meydana geldi. Londra'da sürdürülen barış görüşmeleri 30 Mart 1913'de sonuçlandı ve Midye-Enez hattının sınır olarak kabul edilmesiyle Edirne Bulgaristan'a bırakıldı.

Легендарната джамия съ 12 викала и 999 прозорци. Според прѣданieto прозорциѣ на тая джамия сѣ били 1000, но единиятъ по-късно е билъ затворенъ за да се получи по-внушителната цифра докузь юзь доксанъ докузь (999).

Şekil 1. Edirne'nin Bulgar işgali sırasında yayınlanmış bir kartpostal.

⁴ Yücel Aktar, a.g.e., s. 88 – 97.

⁵ Nazmi Çağan, "Balkan Harbinde Edirne (1912-1913)", *Edirne*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1965, s.197-213 ; Fahri Belen, *XX. Yüzyılda Osmanlı Devleti*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1973, s.140-172.

Londra Barış Antlaşması'ndan yaklaşık bir ay sonra kendisine düşen toprak payını az bulan Bulgaristan'ın 28 Haziran 1913'de eski müttefiklerine karşı taarruzu ile II. Balkan Savaşı'nın başlaması üzerine, bunu fırsat bilen Osmanlı Ordusu'nun ileri yürüyüşü sonucunda 22 Temmuz 1913 günü fazla bir direnişle karşılaşmadan Edirne kurtarıldı. 30 Eylül 1913 günü imzalanan İstanbul Andlaşması ile günümüzdeki Bulgaristan sınırı çizildi.

Darülfünun öğrencilerinin Edirne seyahati

Savaşın başlamasından önce ve savaşın hemen ardından Edirne'ye çok sayıda göçmen gelmişti. Uzun süren kuşatma ve ardından gelen Bulgar işgali sırasında gerek yerli halk ve gerekse göçmenler çok kötü koşullar altında yaşamak zorunda kalmışlardı. Edirne'nin kurtuluşunun hemen ardından savaştan önce savaş mitingleri düzenleyen Darülfünun Hukuk Şubesi öğrencilerinin öncülüğünde bu kez "Edirne muhtacını" için yakalara rozet takılarak iane toplamaya başlandı. Bu girişime Hukuk Şubesi hocaları ile Mekteb-i Mülkiye öğrenci ve hocaları da destek verdiler.

Şekil 2. Darülfünun Hukuk Şubesi öğrencilerinin iane toplamak için kullandıkları yaka rozeti. Rozetin üzerinde "Darülfünun Hukuk Şubesi / Edirne Muhtacını İanesi 1329 [1913]" yazılıdır.

Toplanan ianenin Edirne'ye götürülerek burada düzenlenecek bir miting sırasında ilgililere teslim edilmesine karar verilmiş ve bir "Heyet-i Tertibiye" [Düzenleme Kurulu] oluşturulmuştur. Düzenleme Kurulu tarafından çok ayrıntılı ve disiplinli bir "Edirne seyahati programı" hazırlanmış ve program, katılımcılara verilmek üzere bastırılmıştır.⁶ Programa göre bu seyahat Hukuk Şubesi Müdürü Âdil Bey'in⁷ başkanlığında yapılacaktır. Seyahate yalnız

Darülfünun ve Mekteb-i Mülkiye öğrencileri ile bu okullardan mezun olduklarını kanıtlayanlar katılacaktır.

Program uyarınca 7 Ağustos 1913 Perşembe günü saat 16.00 dolayında Hukuk Şubesi'nin bulunduğu Zeynep Hanım Konağı'nda toplanılacak ve bir yürüyüş kolu oluşturularak 16.30'da hareket edilecektir. Yürüyüş kolunun önünde Darülfünun bayrağı, mızık, Hukuk ve Mülkiye bayrakları bulunacak ve bunları hocalar ile öğrenciler izleyecektir. Bayezid, Divan Yolu, Bâb-ı Âli güzergâhı izlenerek Sirkeci İstasyonu'da gelinecek ve burada Reis Âdil Bey'in yapacağı bir konuşmanın ardından trene binilecektir.

Edirne'ye sabah saat 07.00'de varılacak ve istasyondaki karşılama töreni sırasında Âdil Bey ile düzenleme kurulu üyelerinden Mustafa Bey tarafından birer konuşma yapılacaktır. Daha sonra saat 11.30 dolayında Selimiye Camii'ne gidilerek Cuma namazı kılınacak ve namazın ardından Koca Mustafa Paşa Camii müezzinlerinden meşhur mevlidhan hafız Fehmi Efendi tarafından "menkabe-i hazret-i risâletpenâhi" (Hazret-i Muhammed'in hayat hikayesi) okunacaktır. Saat 14.00 dolayında camiden hareket edilerek belediye tarafından gösterilen yerde bir miting düzenlenecektir.

Mitingde mızık tarafından millî marş ve Darülfünun marşı⁸ çalındıktan sonra Darülfünun adına bir konuşma ile toplantı açılacaktır. Ardından Edirne halkı adına bir konuşma yapılacak, bunu düzenleme kurulu üyelerinden Danyal Behar Efendi'nin Türkçe ve Alber Garun Efendi'nin Fransızca nutukları izleyecektir.⁹ Miting kararlarının açıklanmasının ardından toplanmış olan iane, Edirne valisi ile ilgililere teslim edilecektir. Miting, Arapça bir dua ve mızıkanın çalacağı millî marş ile sona erecektir.

Mitingin ardından öğrenciler istedikleri yerleri ziyaret edecekler ve saat 19.00 dolayında miting yapıldığı yerde toplanılacaktır. Burada, düzenleme kurulu üyelerinden Mustafa ve Sami Beyler birer veda konuşması yaptıktan sonra, topluca bazı yerler ziyaret edilerek saat 23.00 dolayında geri dönmek üzere istasyona gidilecektir.

⁸ "Darülfünun Marşı", II. Meşrutiyet'in ardından Mehmed Zafî (Arca, 1863-1951) Bey tarafından bestelenmiştir.

⁹ Konuşmacıların kimliklerine baktığında Osmanlı etnik yapısının temsil edilmeye çalışıldığı ve Fransızca olarak yapılan bir konuşma ile de Avrupa'ya bazı mesajların verilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

⁶ Basılı programın üzerine tarih damgası ile 1 Temmuz 1329 [14 Temmuz 1913] tarihi basılmıştır.

⁷ Hacı Âdil Arda (1869-1935). Darülfünun Hukuk Fakültesi'nde Hukuk-ı Medeniye [Medeni Hukuk] müderrisi iken 1933'de yeni kadroya alınmayarak Üniversite dışında bırakılmıştır.

EK : Edirne Seyahati Programı

Darülfünun Hukuk Şubesi Müdür-i muhteremi Adil Bey Efendi'nin taht-ı riyasetinde olarak 25 Temmuz sene [1]329 [7 Ağustos 1913] tarihine müsadif Perşembe günü zevalî saat altı raddelerinde icrası mukarrer olan Edirne'ye seyahat programıdır :

Münhasıran Darülfünun ve Mülkiye müdavimleriyle mezuniyetini isbat-ı hüviyet etmek şartile mezunîn iştirak edebileceklerdir. Mektebde zevalî saat dört raddelerinde ictima ile dört buçukda hareket edilecektir.

1. Suret-i hareket (önde Darülfünun bayrağı, musika, Hukuk bayrağı, Mülkiye bayrağı, muallimîn-i kiram) talebe efendiler.
2. Takib edilecek yollar Bayezid, Divan Yolu, Bab-ı Âli, Sirkeci.
3. İstasyonda Reis Bey tarafından bir nutuk irad edilecektir.
4. Edirne'ye muvasalat zevalî saat yedidedir. İstasyonda merasim-i kabuliyeye icra ve Müdür Bey'le Heyet-i Tertibiye azâsından Mustafa Bey tarafından irad-ı nutuk olunacaktır.
5. Cuma günü zevalî saat on bir buçuk raddelerinde Sultan Selim Cami-i şerifine gidilerek Cuma namazı eda edilecektir.
6. Cami-i şerifde namazı müteakib Koca Mustafa Paşa Cami-i şerifi müezzinlerinden mevlidhan-ı şehir hafız Fehmi Efendi tarafından menkabe-i hazret-i risâletpenâhî kıraat edilecektir.
7. Cami-i şerifden zevalî saat iki raddelerinde hareketle mahallî belediyesi tarafından irae olunacak mahalde umum Edirne ve dindaşlarımızın iştirakile bir miting akd edilecektir.
8. Miting mukarreratı : «1» Musika tarafından marş-ı millî, «2» Musika tarafından Darülfünun marşı terennüm edilecektir, «3» Darülfünun namına bir nutuk iradile miting küşad edilecektir, «4» Edirne ahali namına bir nutuk, «5» Heyet-i Tertibiye azâsından Danyal Behar Efendi tarafından Türkçe bir nutuk, «6» Alber Garun Efendi tarafından Fransızca bir nutuk, «7» Miting mukarreratının hâzıra tebliği, «8» Cem edilen ianenin vali ve erkân-ı vilâyete takdimi, «9» Miting Arabca bir duâ-yı belîğ ile hitam bulacaktır, «10» Musika tarafından marş-ı millî.
9. Talebe efendiler mitingden sonra heryeri ziyaret edebileceklerdir.
10. Akşam saat yedi raddelerinde keza miting mahallinde bilictima Edirne'li ve dindaşlarımıza Heyet-i Tertibiye azâsından Mustafa ve Sami Beyler tarafından bir nutuk irad edilerek veda edilecektir. Ve bunu müteakib müctemien bazı mahallâtı ziyaret etdikten sonra saat on bir raddelerinde avdet etmek üzere trene gidilecektir.

Heyet-i Tertibiye

ادرنه سياحت پروغرامی

۱۳۲۹

دارالفنون حقوق شعبه‌سی مدیر محترمی عادل بك افنديك تحت رياستلرئده اوله‌رق ۲۵ تموز سنه ۳۲۹ تاريخته مصادف بيخشنه كوني زوالی ساعت آله، راده‌لرئده اجراءه مقد اولان ادرنه‌به سياحت پروغراميدير :

منحصراً دارالفنون و ملكيه مداوملرئله مأذونيتقى ائسابات هويت ائتمك شرطيله مأذونين اشتراك ايديه‌بيله‌چكلردر . مكتبده زوالی ساعت درت راده‌لرئده اجتماع ايله درت بجقده حرکت ايديه‌بيله‌چكلدر .

۱ — صورت حرکت (اوكدہ دارالفنون بايراغی ، موسيقيہ ، حقوق بايراغی ، ملكيه بايراغی ، ملعين كرام) طلبه افنديلر .

۲ — تعقيب ايديه‌بيله‌چك بوللر بايزيد ، ديوان بولى ، باب على ، سرکه‌چي .

۳ — استاسيونده رئيس بك طرفندن برنطق ايراد ايديه‌بيله‌چكلدر .

۴ — ادرنه‌به مواسلت زوالی ساعت يديده‌در . استاسيونده مراسم قبوليه اجراءه و مدير بلكه هيئت ترتيبه اعضاستن مصطفي بك طرفندن ايراد نطق اوله‌چقدر .

۵ — جمعه كوني زوالی ساعت اون بر بجق راده‌لرئده سلطان سليم جامع شريفته كيديله‌رك جمعه نمازی ادا ايديه‌بيله‌چكلدر .

۶ — جامع شريفده نمازی متعاقباً توجه مصطفي باشا جامع شريف مؤذنلرئدن مولاه خوان توير حافظ فهمی افندی طرفندن منقبة حضرت رسالتناهی قرائت ايديه‌بيله‌چكلدر .

۷ — جامع شريفندن زوالی ساعت ايكي راده‌لرئده حرکتله محلی بلديمه طرفندن ارانه اوله‌جق عجلده عموم ادرنه وطنداشلرئمئزك اشتراكيله برميئتق عقد ايديه‌بيله‌چكلدر .

۸ — ميئتق مقرراتی : «۱» موسيقيہ طرفندن مارش ملی ، «۲» موسيقيہ طرفندن دارالفنون مارشی ترم ايديه‌بيله‌چكلدر ، «۳» دارالفنون نامنه برنطق ايراديله ميئتق كشاد ايديه‌بيله‌چكلدر ، «۴» ادرنه اهاليسی نامنه برنطق ، «۵» هيئت ترتيبه اعضاستن دانيال بخار افندی طرفندن تركيه برنطق ، «۶» آلبه‌ر غه‌رون افندی طرفندن فرانسجه برنطق ، «۷»

ميئتق مقرراتسك حضاره تبليغی ، «۸» جمع ايديلن اعانه لك والی و ارکان ولايته تقدیمی ، «۹» ميئتق عربجه بردعاى بليغ ايله ختام بوله‌چقدر ، «۱۰» موسيقيہ طرفندن مارش ملی .

۹ — طلبه افنديلر ميئتقندن صوكره هريری زيارت ايديه‌بيله‌چكلدر .

۱۰ — اقسام ساعت يدي راده‌لرئده كذا ميئتق عجلده بالاجتماع ادرنه‌لی وطنداشلرئمئزه هيئت ترتيبه اعضالرئدن مصطفي وسامی بكلر طرفندن برنطق ايراد ايديله‌رك وداع ايديه‌بيله‌چكلدر .

وبوتی متعاقباً مجتمعا بعض محلاتی زيارت ايتدكدن صوكره ساعت اون بر راده‌لرئده عودت ائتمك اوزره ترنه كيديله‌چكلدر .

هيئت ترتيبه

Şekil 3. Darülfünun Hukuk Şubesi öğrencilerinin Edirne seyahati programı.

Darülfünun students' demonstrations for the Balkan War
and their journey to Edirne

Emre Dölen

In the prelude of the first Balkan War (1912-13) Gazi Ahmed Muhtar Pasha was appointed Grand Vizier. The first action of his cabinet was to remove the martial law in July 1912. This provided suitable conditions for political actions in Istanbul. The Government's apathy towards the war preparations undertaken by the Balkan states to end the Ottoman rule led Darülfünun (University) students to make demonstrations in order to urge the government to take actions.

As a result of these demonstrations, the Government re-instituted the martial law and started to undertake reforms in Rumeli instigated by European powers. As Serbian and Bulgarian forces entered Ottoman territories on 16th October 1912, the Ottoman government declared war the day after. The city of Edirne was besieged by the Bulgarian army and the city had to survive under deplorable conditions until 22nd July 1913 when the Ottoman forces reclaimed the city in 1913. Right after the release of the Edirne, Darülfünun students initiated an aid campaign and organised a journey to the city in order to convey the aid material to its citizens who had much suffered during the occupation.

Key words: Balkan War, Darülfünun, Edirne, Turkey. Anahtar kelimeler: Balkan Savaşı, Darülfünun, Edirne, Türkiye.